

steunpunt mens
en samenleving

Beëindigen van dak- en thuisloosheid: zes aanbevelingen

Evaluatie van het Vlaams Actieplan
ter bestrijding van dak- en
thuisloosheid

28 februari 2023

samvzw.be

Colofon

SAM, steunpunt Mens en Samenleving

Turnhoutsebaan 139A – 2140 Borgerhout

+32 488 77 88 99 – info@samvzw.be – www.samvzw.be

BTW/ Ondernemingsnummer BE 0674.697.752 – RPR Antwerpen

Publicatiedatum

28 februari 2023

Auteurs

Aurélië Smets

Met medewerking van de deelnemers van het overleg (boven)lokale netwerken.

Inhoud

1 – Situering	4
1.1. Het Vlaams Actieplan ter voorkoming en bestrijding van dak- en thuisloosheid.....	4
1.2. Het overleg (boven)lokale netwerken	5
2 – Aanpak	7
3 – Bevindingen	9
3.1. Algemeen	9
3.2. Doelstelling 1: We verminderen het aantal uithuiszettingen	10
3.3. Doelstelling 2: dak- en thuisloosheid bij jongvolwassenen wordt vermeden	11
3.4. Doelstelling 3: het aantal dak- en thuislozen daalt.....	12
3.5. Doelstelling 4: er is een geïntegreerd dak- en thuislozenbeleid ondersteund door een doeltreffende governance structuur	14
3.6. Doelstelling 5: Monitoring	15
4 – Aanbevelingen	17
5 – Bronnen	19

1 – Situering

Een van de acties in het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding (VAPA) is de opmaak van een **Actieplan ter voorkoming en bestrijding van dak- en thuisloosheid**. Het huidige Actieplan (2020 - 2024) ent zich op de **vijf strategische doelstellingen**, zoals geformuleerd door de European Federation of National Organisations working with the Homeless (FEANTSA) (Vlaamse regering, 2020):

- Niemand mag genoodzaakt zijn om tegen zijn wil op straat te overnachten bij gebrek aan opvang die aangepast is aan zijn situatie.
- Niemand mag genoodzaakt zijn om langer dan nodig te verblijven in de opvang bij gebrek aan doorstromingsmogelijkheden naar wonen.
- Niemand mag uit een instelling ontslagen worden (ziekenhuis, psychiatrie, gevangenis, jeugdinstelling, enz.) zonder voldoende nazorg en een oplossing voor zijn woonsituatie.
- Niemand mag uit huis gezet worden bij gebrek aan begeleidings- en herhuisvestingsmogelijkheden.
- Niemand die jongvolwassen wordt of is mag thuisloos worden als gevolg van de overgangssituatie naar zelfstandigheid.

In het Actieplan komen doelstellingen op het vlak van Wonen en op het vlak van Welzijn samen. Het Gemengd Platform, bestaande uit diverse beleids- en middenveldactoren vanuit zowel Welzijn als Wonen, is verantwoordelijk voor de opvolging en uitvoering van het Actieplan.

In het najaar van 2022 was de looptijd van het huidige Vlaamse Actieplan ter bestrijding van dak- en thuisloosheid (2020 - 2024) halverwege. De deelnemers van het overleg van de (boven)lokale netwerken ter bestrijding van dak- en thuisloosheid stelden tijdens het overleg in september de vraag naar een **tussentijdse evaluatie van dit Actieplan**. Aangezien er vanuit het Gemengd Platform geen evaluatie gepland was, nam het overleg van de (boven)lokale netwerken zelf het heft in handen.

Deze halfweg-evaluatie van het Vlaams Actieplan ter voorkoming en bestrijding van dak- en thuisloosheid is dus tot stand gekomen op initiatief van het overleg van de (boven)lokale netwerken. De evaluatie resulteert in **zes concrete aanbevelingen** (zie p. 16).

1.1. HET VLAAMS ACTIEPLAN TER VOORKOMING EN BESTRIJDING VAN DAK- EN THUISLOOSHEID

Het Actieplan (Vlaamse regering, 2020) onderscheidt vijf hoofddoelen, die verder geconcretiseerd zijn in subdoelen:

1. We verminderen het aantal uithuiszettingen:
  - 1.1. De huursubsidie/huurpremie zijn effectieve instrumenten om de betaalbaarheid van kwaliteitsvolle woningen op de huurmarkt te verhogen.
  - 1.2. Het Fonds ter bestrijding van uithuiszetting is een effectief instrument in het voorkomen van uithuiszettingen.
  - 1.3. Er is lokaal maatwerk in de toewijzing binnen sociale huisvesting.
  - 1.4. Er is begeleiding binnen de sociale huisvesting.
  - 1.5. Het installeren van meldpunten als vroegtijdige signalen in functie van het opstarten van een aanklampende begeleiding die leiden tot het behoud van een woning.

- 1.6. Er is samenwerking met de lokale adviescommissies (LAC) als vroegtijdige signalen in functie van het opstarten van een aanklampende begeleiding die leiden tot het behoud van een woning.
  - 1.7. Er is intersectorale samenwerking als vroegtijdige signalen in functie van het opstarten van een aanklampende begeleiding die leiden tot het behoud van een woning.
2. Dak- en thuisloosheid bij jongeren wordt vermeden:
    - 2.1. Er is afstemming tussen hulpaanbod volwassenen en jeugdhulp door de 10 pilootregio's van de A Way Home-coalities.
    - 2.2. Er is afstemming tussen hulpaanbod volwassenen en jeugdhulp door de versterking van de linken tussen jeugdhulp en reguliere actoren.
    - 2.3. Er is afstemming tussen hulpaanbod volwassenen en jeugdhulp door het organiseren van rondetafels en casemanagement via Agentschap Opgroeien.
3. Het aantal dak- en thuislozen daalt:
    - 3.1. We verhogen de toegankelijkheid van de woningmarkt door het verruimen van het aanbod SVK Pro.
    - 3.2. We verhogen de toegankelijkheid van de woningmarkt door gelijke toegang tot huurmarkt te voorzien via renteloze huurwaarborglening.
    - 3.3. We verhogen de toegankelijkheid van de woningmarkt door de evaluatie van de proefomgeving experimentele woonvormen.
    - 3.4. We verhogen de toegankelijkheid van de woningmarkt door het aanbod noodwoningen te verruimen.
    - 3.5. We consolideren de Housing First-methodiek.
4. Er is een geïntegreerd dak- en thuislozenbeleid ondersteund door een doeltreffende governance structuur:
    - 4.1. Er zijn bovenlokale netwerken ter bestrijding van dak- en thuisloosheid.
    - 4.2. De lokale besturen dragen bij aan de doelstellingen van het plan voor de aanpak van dak- en thuisloosheid door te zorgen voor een divers en betaalbaar woonaanbod.
    - 4.3. De lokale besturen dragen bij aan de doelstellingen van het plan voor de aanpak van dak- en thuisloosheid door te zorgen voor een kwaliteitsvol patrimonium.
    - 4.4. De lokale besturen dragen bij aan de doelstellingen van het plan voor de aanpak van dak- en thuisloosheid door inwoners te adviseren, informeren en begeleiden rond woonvragen.
5. Monitoring:
    - 5.1. We monitoren vorderingen tot uithuiszetting en het aantal eindvonnissen.
    - 5.2. Er worden lokale tellingen georganiseerd.
    - 5.3. We monitoren gezinnen in preventieve woonbegeleiding.
    - 5.4. We monitoren beleidsinstrumenten.

1.2. HET OVERLEG (BOVEN)LOKALE NETWERKEN

De (boven)lokale netwerken zijn lokale samenwerkingsverbanden van welzijns- en woonactoren in een stad of meerdere gemeenten. De werking en invulling verschilt van netwerk tot netwerk, afhankelijk van de lokale context en noden.

Momenteel bestaan er zestien (boven)lokale netwerken:

1. Regio Nood West-Vlaanderen (*on hold*)
2. Regio Zuid West-Vlaanderen (W13)

3. Midden-West-Vlaanderen
4. Westhoek
5. Gent
6. Waasland
7. Meetjesland
8. Denderstreek (*on hold*)
9. Leuven
10. Antwerpen
11. Welzijnsregio De Kempen
12. Boom-Mechelen-Lier
13. Noord-Limburg
14. Hasselt
15. Genk
16. Zuid-Limburg

De netwerken komen viermaal per jaar samen via het overleg. Dat heeft als doel om onderlinge expertise- en kennisdeling te stimuleren. Het overleg wordt georganiseerd door SAM, steunpunt Mens en Samenleving. Naast een afgevaardigde per (boven)lokaal netwerk worden ook de medewerker van Housing First Lab Belgium, de stafmedewerker Wonen van VVSG en de regionale beleidsmedewerkers lokaal sociaal beleid uitgenodigd.

2 – Aanpak

Vanuit SAM, steunpunt Mens en Samenleving is een enquête verstuurd naar contactpersonen van de (boven)lokale netwerken. Zij verspreidden de enquête in hun bredere netwerk. Er is een mooie verdeling qua regio en profielen. In totaal hebben 24 respondenten gereageerd.

De enquête peilde naar zowel het belang (importance) als de mate van realisatie (performance) van de 23 (sub)doelen uit het Vlaams Actieplan ter voorkoming en bestrijding van dak- en thuisloosheid. De respondenten konden de “importance” scoren op een schaal van 1 tot 4, waarvan 1 betekende dat het (sub)doel helemaal niet belangrijk is en 4 betekende dat het een prioritair (sub)doel is. Op eenzelfde manier scoorden de respondenten de “performance”. Ze konden op een schaal van 1 tot 4 aangeven in welke mate de actie al gerealiseerd is, waarvan 1 betekende dat er nog geen actie is ondernomen en 4 betekende dat het doel gerealiseerd is. Respondenten konden meer duiding geven bij de score aan de hand van een open tekstvak.

De antwoorden op de schaalvragen zijn samengevat in een “importance-performance-matrix” (fig. 1). Vervolgens is deze matrix, samen met de aanvullingen in de open tekstvakken en andere relevante documenten, geanalyseerd en afgetoetst met het werkveld via het overleg (boven)lokale netwerken.

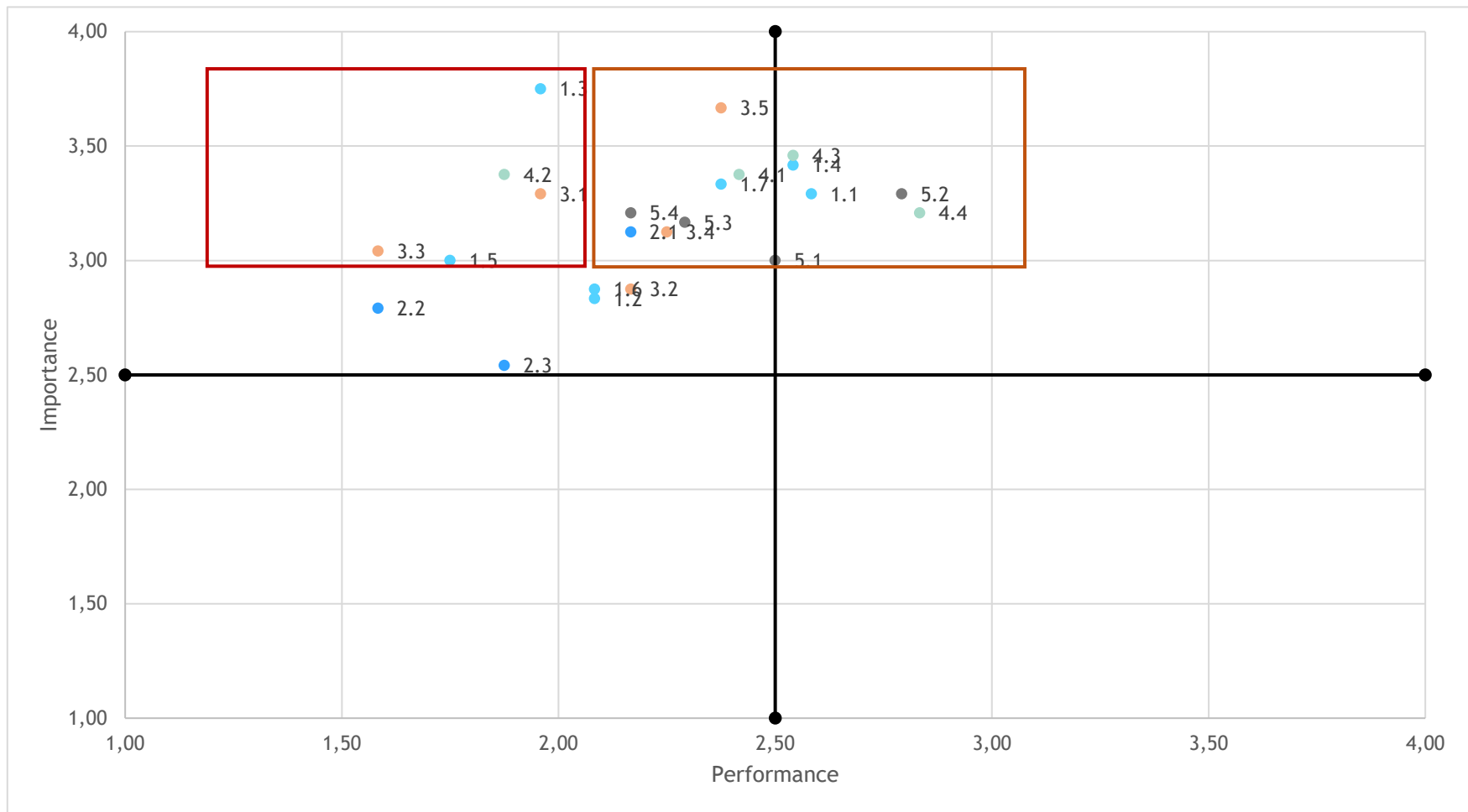

Fig 1. Importance-performance analyse (IPA) van het actieplan ter bestrijding van dak- en thuisloosheid¹

¹ Legende zie hoofdstuk Situering - Vlaams Actieplan ter bestrijding van dak- en thuisloosheid of detailmatrices (fig. 2 - 6).

3 – Bevindingen

3.1. ALGEMEEN

De matrix (zie fig. 1) toont dat het Vlaams Actieplan de juiste prioriteiten naar voren schuift. Bijna alle (sub)doelen worden als belangrijk of prioritair beschouwd. De variatie in antwoorden is over het algemeen beperkt (variantie = <0,5). Er is duidelijk gedragenheid over de accenten die het Vlaams Actieplan legt, maar het blijkt weinig gekend of gebruikt door de (boven)lokale netwerken. Het Vlaams Actieplan is ofwel ongekend in het (boven)lokale netwerk of het wordt als te vaag en weinig transparant beschouwd.

Het Actieplan vertrekt vanuit een opsomming van de geplande beleidsdoelstellingen van het beleidsdomein Wonen en het beleidsdomein Welzijn. Dit vertaalt zich in een weinig concreet Actieplan, waarbij de taakverdeling tussen de beleidsdomeinen eerder oppervlakkig omschreven is en een gezamenlijke strategie ontbreekt.

Dit leidt tot gebrek aan transparantie op twee niveaus:

- Het is niet duidelijk wie **eindverantwoordelijke is voor de uitvoering van het Actieplan**. De responderen weten niet wie het Actieplan coördineert, bijstuurt, ... Het Gemengd Platform, bestaande uit actoren van de beleidsdomeinen Wonen en Welzijn en relevante middelveldactoren, is weinig gekend en neemt de regierol eerder beperkt op.
- De **verdeling van middelen** is niet transparant. Respondenten stellen zich volgende vragen: “Waar gaat het geld naar toe? Hoe zit het met de verdeling van de middelen?”. VVSG verwijst als voorbeeld naar de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden (IGS). De financiering van de IGS is zeer helder: zij worden voor bepaalde acties gefinancierd. Een gelijkaardige manier van financiering zou de transparantie in het Actieplan verhogen. Er kunnen ook explicietere linken gelegd worden met bestaande middelen.

Deze onduidelijkheid zorgt er voor dat er meer gewerkt met eigen (boven)lokale actieplannen en strategieën. Al zijn er logischerwijs overeenkomsten tussen de acties in deze (boven)lokale actieplannen en het Vlaamse Actieplan.

Alle respondenten vinden de geformuleerde (sub)doelen belangrijk of prioritair. Ze gaan hiermee aan de slag op het terrein. Toch wordt geen enkele doelstelling als gerealiseerd beschouwd. Voor het merendeel van de doelstellingen zijn de eerste stappen richting realisatie gezet (fig. 1 - oranje kader). Al zijn er nog een vijftal belangrijke doelstellingen waarvoor nog geen of weinig actie is ondernomen (fig. 1 - rode kader).

Vermits verschillende acties eerder uitgevoerd worden op het lokaal niveau, is er een grote variatie in antwoorden (variantie = >0,5). Lokaal worden andere accenten en/of prioriteiten gelegd. Vele acties worden gefinancierd met lokale middelen. Ondanks dat elke gemeente geconfronteerd wordt met de

problematiek van dak- en thuisloosheid (Hermans & Italiano, 2021), heeft niet elke gemeente **toegang tot dezelfde lokale middelen** om acties te realiseren.

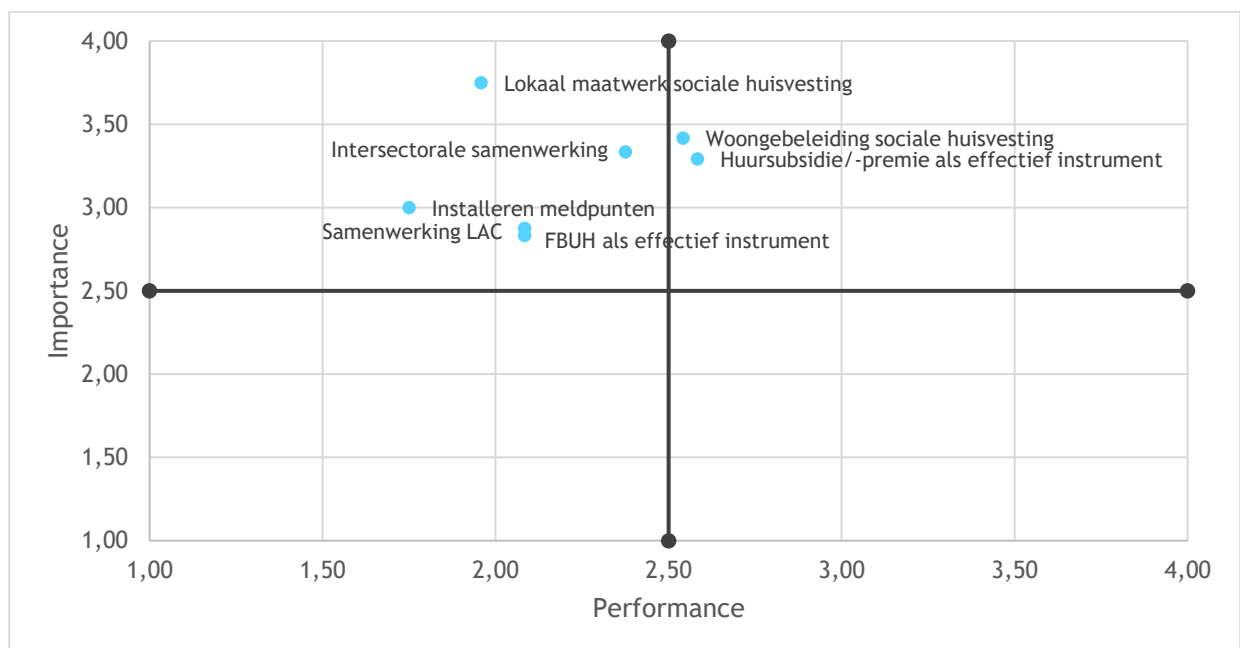
3.2. DOELSTELLING 1: WE VERMINDEREN HET AANTAL UITHUISZETTINGEN

Doelstelling 1 gaat over de **preventie van dak- en thuisloosheid** door uithuiszetting te verminderen/voorkomen. De meest belangrijke acties richten zich volgens de respondenten op:

- lokaal maatwerk binnen sociale huisvesting
- woonbegeleiding in sociale huisvesting
- intersectorale samenwerking
- de huursubsidie en -premie inzetten als effectieve instrumenten om uithuiszetting te vermijden.

Hoewel lokaal maatwerk binnen sociale huisvesting als het meest prioritair subdoel wordt beschouwd binnen deze doelstelling, is hierrond nog maar weinig tot geen actie ondernomen. De overige acties zijn over het algemeen lopend, maar bevinden zich veelal nog in een beginfase.

Meerdere acties binnen deze doelstelling worden mede op lokaal niveau gerealiseerd. Er zijn dan ook grote verschillen tussen de respondenten.

▼ Fig 2. Detailmatrix doelstelling 1

Over het algemeen ervaren de respondenten een grote administratieve drempel bij deze acties. Het Fonds ter Bestrijding van uithuiszetting (FBUH) wordt onder meer om deze reden weinig gebruikt. Het platform is weinig gebruiksvriendelijk, zeker als er niet frequent mee wordt gewerkt (bijvoorbeeld in kleinere gemeentes). Dit leidt tot een grote non-take up van bepaalde rechten. De huurpremie en -subsidie bijvoorbeeld bereikt maar 36% van de rechthebbenden (Vlaams Parlement, 2022). Het aantal goedkeuringen ligt nog lager (23%). Er is daarom dringend nood aan **administratieve vereenvoudiging** en **automatische toekenning van rechten**. Dit kan enkel op Vlaams niveau gerealiseerd worden.

Opvallend is dat het installeren van **meldpunten dak- en thuisloosheid** minder aanslaat. Deze actie kent de grootste verschillen in realisatie (variantie = 1,02). Er zijn nog maar vijf meldpunten actief (regio Zuid West-Vlaanderen, Sint-Niklaas, Mechelen, Antwerpen, Leuven). Een mogelijke verklaring is een gebrek aan personeel en middelen. Er is geen financiering voorzien voor de oprichting van de meldpunten. Een case-beschrijving, uitgevoerd door SAM, steunpunt Mens en Samenleving, toonde nochtans aan dat een meldpunt minstens 2 VTE vereist om (logistieke) continuïteit te garanderen (Lescrauwaet, 2017). Er is nood aan een **systeem van cofinanciering** om lokaal draagvlak en engagement te bereiken. In het buitenland hanteert men cofinancieringspercentages van 30 à 50%. Een andere mogelijke verklaring is dat de respondenten weigerachtig staan ten opzichte van een (extra) meldpunt. In regio's waar reeds meldpunten opgericht zijn, worden ze vaak anders benoemd (bijvoorbeeld Woonloket) of ingebed in ruimere preventieve dienstverlening. Daarom lijkt het de respondenten zinvoller om te spreken over **outreachinge woonloketten**, die zoveel als mogelijk **ingebed kunnen worden in bestaande dienstverlening**. Het meldpunt moet ruim bekend zijn. Hoe sneller een verhuurder (of andere actor) het meldpunt aanspreekt, hoe effectiever de interventie zal zijn. Het versnipperde huurlandschap in Vlaanderen vormt hierbij een extra drempel.

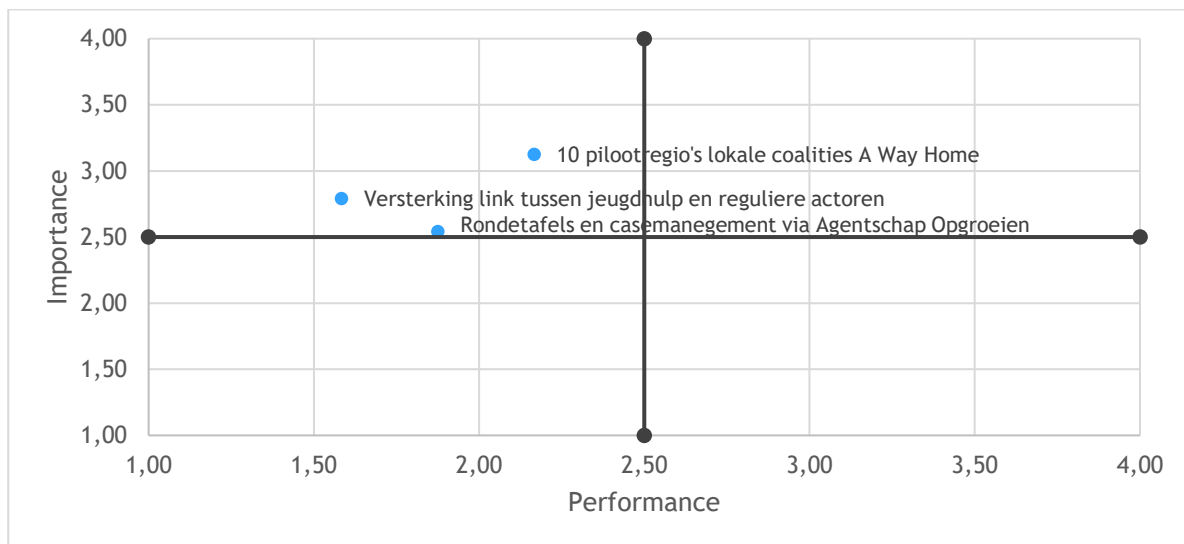
Tot slot geven de respondenten aan dat de meest belangrijke en effectieve actie om uithuiszetting te vermijden niet opgenomen is in het Actieplan. Volgens hen moet er “**dringend meer kwaliteitsvolle en betaalbare (sociale) huisvesting met voldoende variatie in woonvormen**” komen. Alle andere acties “rommelen in de marge”. Bijvoorbeeld: het Fonds ter Bestrijding van uithuiszetting kan voorkomen dat iemand die tijdelijk zijn huur niet kan betalen uit huis gezet wordt. Dit biedt geen oplossing voor gezinnen met een structureel te laag inkomen. Deze gezinnen botsen op het structureel tekort aan sociale woningen (in 2021 stonden er 182.436 personen op de wachtlijst) (Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen, 2022b). De gemiddelde wachttijd voor een sociale woning bedraagt momenteel 3 tot 4 jaar. Nochtans is betaalbare huisvesting de beste preventie van uithuiszettingen. Bovendien heerst er op het terrein de bezorgdheid rond de **toegankelijkheid** van sociale huisvesting voor dak- en thuislozen binnen de nieuwe toewijzingsregels. Mensen zonder vaste verblijfplaats hebben logischerwijs weinig lokale binding. De respondenten geven aan dat deze doelgroep zeer afhankelijk is van pijler 2 (versnelde toewijzing) omdat daar de lokale bindingsvoorwaarden niet gelden. De grensregio's zijn bovendien bezorgd dat verhuisbewegingen van personen in een preciaire huisvestingssituatie tussen regio's bemoeilijkt zullen worden gegeven de lokale bindingsvoorwaarden.

3.3. DOELSTELLING 2: DAK- EN THUISLOOSHEID BIJ JONGVOLWASSENEN WORDT VERMEDEN

De respondenten beschouwen deze doelstelling als het minst prioritair. Dit is waarschijnlijk te verklaren door de sector waarin de respondenten werken. Zij situeren zich meer binnen het algemeen welzijnswerk en minder of niet binnen de jeugdhulpverlening. Respondenten geven ook aan niet op de hoogte te zijn van de voortgang van deze acties. Het zou interessant zijn om **welzijn en jeugd meer met elkaar te verbinden**, want beide sectoren worden met gelijkaardige uitdagingen geconfronteerd. Het is echter niet duidelijk in het Actieplan wie deze intersectorale samenwerking moet faciliteren.

Eén op de vier getelde dak- en thuislozen zijn kinderen (< 18 jaar) (Hermans & Italiano, 2021). Eén op de vijf zijn jongvolwassenen (18-26 jaar). Preventie van dak- en thuisloosheid bij minderjarigen en jongvolwassenen is de beste strategie om dak- en thuisloosheid te vermijden en op termijn te beëindigen. Het grootste risico om later thuisloos te worden is kinderarmoede. In Vlaanderen is er in 2021 nochtans een verhoogd armoederisico bij 8% van de kinderen onder de 18 jaar. 10% van de kinderen in Vlaanderen leeft in een gezin waar het moeilijk of zeer moeilijk is om de eindjes aan elkaar te knopen. Eén op de vijf kinderen groeit op in een gezin dat geen onverwachte uitgaven van 1100 euro aankan (Opgroeien, 2022). **Effectieve bestrijding van kinderarmoede** is idealiter een topprioriteit in de beëindiging van dak- en thuisloosheid, maar deze doelstelling is niet zo ambitieus geformuleerd in het Actieplan. Er is nood aan

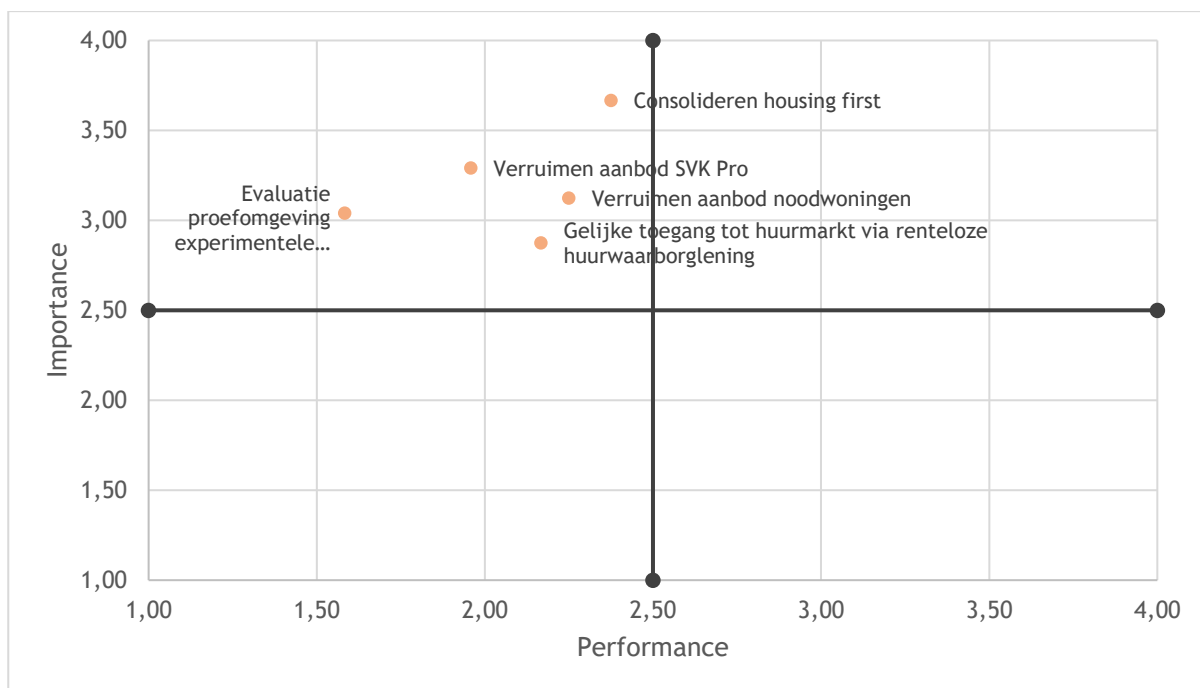
meer samenwerking op het terrein én afstemming tussen (beleids)domeinen jeugdhulp, welzijn en wonen. Vanuit SAM, steunpunt mens en samenleving lopen gesprekken met het Agentschap Opgroeien om meer verbinding te leggen tussen de lokale netwerken ter bestrijding van dak- en thuisloosheid en de A Way Home-coalities.

▼ Fig 3. Detailmatrix doelstelling 2

3.4. DOELSTELLING 3: HET AANTAL DAK- EN THUISLOZEN DAALT

Deze doelstelling omvat eerder **oplossingsgerichte** acties, gericht op het bestrijden van dak- en thuisloosheid. De acties kaderen in een reconversie naar woongerichte oplossingen.

▼ Fig 4. Detailmatrix doelstelling 3

In kader van de **reconversie van groepsgerichte opvang naar meer woongerichte oplossingen** voor de bestrijding van dak- en thuisloosheid, is er nood aan alternatieve woonvormen. Lokaal zijn er enkele experimenten lopende, onder andere in Gent (robuuste woningen) en in Leuven (modulaire woningen). Housing First is een belangrijke woongerichte strategie, maar zeker niet de enige. Sommige mensen hebben nood aan andere strategieën. Bijvoorbeeld studio-opvang ter vervanging van de klassieke groepsopvang (“shelters”). Bij studio-opvang beschikt de dakloze tijdelijk over een eigen studio. Het is een veilige, gezins- en kindvriendelijke manier van opvang. Er zijn minder uitsluitingscriteria. Bovendien kan de begeleiding beter inspelen op het ontwikkelen van woonvaardigheden (Lescrauwaet, 2020). Deze actie is momenteel het minst gerealiseerd, maar nochtans een belangrijke uitdaging voor de toekomst.

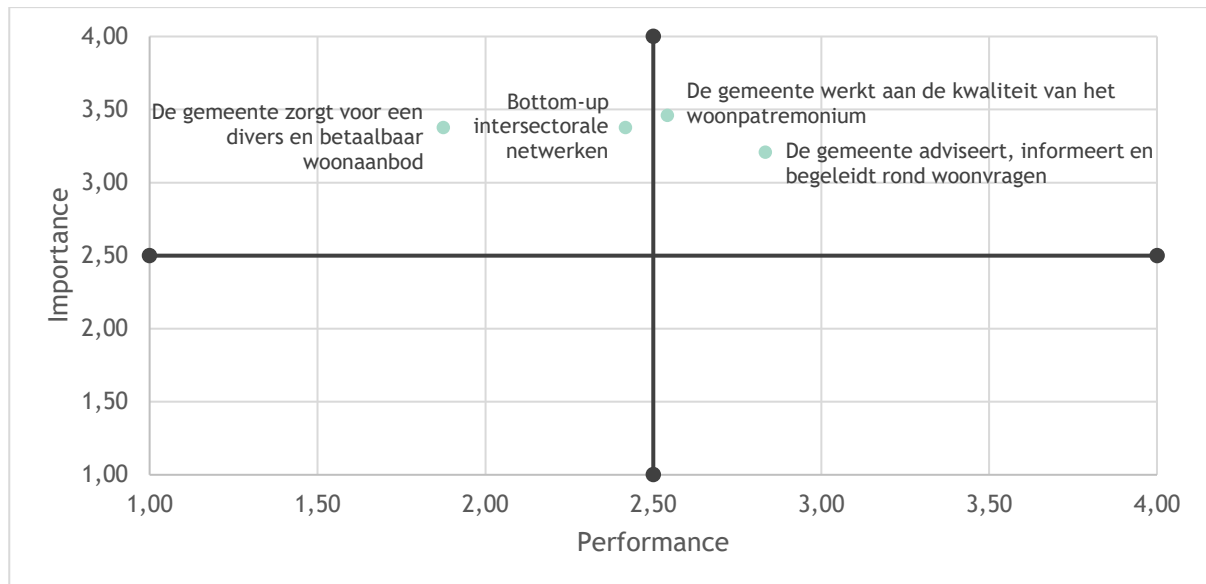
De eerste stappen in het **verruimen van het aanbod van de noodwoningen** zijn gezet. In 2020 waren naar schatting 2.500 extra noodwoningen nodig. Sinds 2020 lanceert het beleidsdomein Wonen jaarlijks een projectoproep noodhuisvesting. Verschillende gemeenten tekenden hierop in met waardevolle, vaak kleinschalige, projectvoorstellen. Het aanbod van hoogwaardige noodwoningen groeit hierdoor gestaag. In 2020 werd in het kader van deze projectoproep voor 259 noodwoningen subsidie verleend. In 2021 ging het om circa 150 noodwoningen. In 2023 volgt een nieuwe projectoproep, waarvoor een budget van 8 miljoen euro is voorzien (Diependaele, 2021). Dit wil zeggen dat er in de afgelopen 3 jaar 409 nieuwe noodwoningen zijn goedgekeurd, wat slechts 16% is van het geschatte benodigde aantal. Er is nog geen evaluatie van deze projectoproep gebeurd. Het is dus niet duidelijk of het jaarlijkse budget volledig opgebruikt wordt, welke lokale besturen dossiers indienen, welke soort projecten voornamelijk gesubsidieerd worden (bouw, renovatie, ...), hoeveel projecten goedgekeurd of afgekeurd worden, ... Een evaluatie is wenselijk om de projectoproep nog meer op de noden van de lokale besturen af te stemmen. Bovendien is het efficiënt om de budgetten binnen deze projectoproep eveneens open te stellen voor projecten Housing First, aangezien er daar ook een grote nood is aan bijkomende huisvesting.

De **consolidatie van de Housing First-methodiek** is de belangrijkste en meest gerealiseerde acties. Er worden investeringen voorzien vanuit Departement Welzijn, Volksgezondheid & Gezin (WVG). In vergelijking met andere Europese regio's blijft die investering vrij beperkt. Bovendien zijn de middelen versnipperd (Serrien, 2022). De investeringen vanuit Welzijn gaan uitsluitend naar de begeleidingscapaciteit van de CAW's. Er zijn geen middelen voorzien aan OCMW's die Housing First-projecten uitvoeren, noch zijn er middelen om te investeren in huisvesting. Sociale professionals en cliënten staan klaar, maar er is een groot gebrek aan huisvesting om Housing First toe te passen. Er wordt ondertussen werk gemaakt van federale middelen vanuit POD Maatschappelijke Integratie, Armoedebestrijding en Sociale Economie (ministers Lalioux en Gennez), maar deze zijn uitsluitend voor lokale besturen om huisvesting te voorzien. Dit leidt tot een versnippering van middelen en weinig gecoördineerde aanpak voor verdere consolidatie van de methodiek. Een mogelijke oplossing is om **de middelen toe te kennen aan de (boven)lokale netwerken**, waarbinnen minimaal lokale besturen, CAW's en lokale woonactoren vertegenwoordigd zijn. Dit zorgt mogelijk voor een meer gecoördineerde aanpak. Een mogelijke, objectieve verdeelsleutel van de middelen zijn de resultaten van de lokale tellingen (zie doelstelling 5).

De acties binnen deze doelstelling richten zich niet tot een bepaalde doelgroep. Enkele respondenten geven aan dat er een visie ontbreekt tot welke doelgroep(en) het Actieplan zich wenst te richten. In het huidige Actieplan worden enkel jongeren als specifieke subdoelgroep vermeld. Andere doelgroepen zoals gezinnen, personen met een dubbeldiagnose, slachtoffers van intrafamiliaal geweld, asielzoekers, ... worden volgens een respondent “op één hoop gegooid”. Nochtans wordt elke doelgroep geconfronteerd met eigen drempels waardoor ze in thuisloosheid verzeild geraken. De respondenten stellen zich volgende vragen: “op welke drempels kan het beleid een antwoord geven? Op welke doelgroep wil het beleid zich toespitsen? Voor wie wordt er wel of geen actie ondernomen?”

3.5. DOELSTELLING 4: ER IS EEN GEÏNTEGREERD DAK- EN THUISLOZENBELEID ONDERSTEUND DOOR EEN DOELTREFFENDE GOVERNANCE STRUCTUUR

Deze acties komen ofwel bottom-up tot stand of zijn geïnitieerd door het lokale niveau. De respondenten beschouwen deze doelstelling zowel als de meest belangrijke én als meest gerealiseerde doelstelling van het Actieplan. Dit toont aan dat het lokale niveau verschil kan maken, door ruimte te krijgen om eigen accenten te leggen.

▼ Fig 5. Detailmatrix doelstelling 4

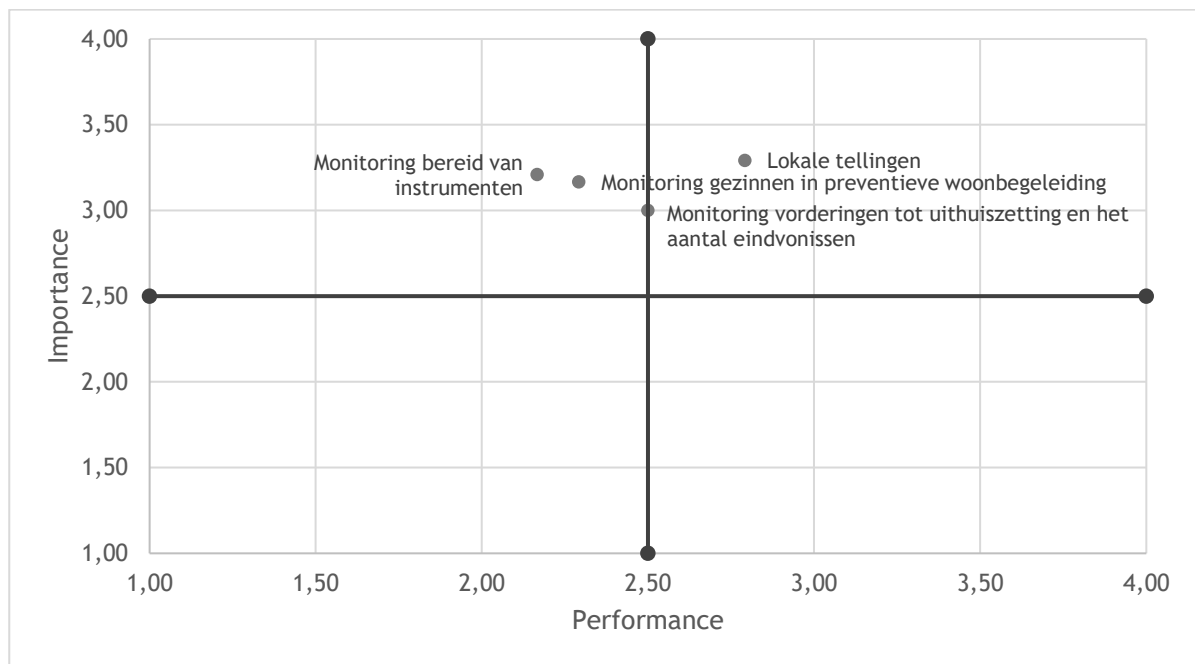
De (boven)lokale netwerken zijn belangrijk in de bestrijding van dak- en thuisloosheid, maar ook daar zijn er regionaal grote verschillen in de realisatie. De meeste respondenten geven aan dat de eerste stappen gezet worden. De grootste drempel is de tijdsinvestering die het opzetten van een netwerk vereist. De netwerken mogen geen extra praatafel worden tussen organisaties, maar moeten vertrekken vanuit een opdracht. Mensen nemen deze taak op, vaak bovenop hun takenpakket. Naar analogie met de meldpunten, is het wenselijk om **een systeem van cofinanciering** op te zetten om de opstart van de netwerken te faciliteren. Dit cofinancieringspercentage kan gekoppeld zijn aan de financiering van concrete acties. Zo kunnen reeds beschikbare middelen gericht ingezet worden ter ondersteuning van de (boven)lokale netwerken. Hierbij is het volgens de respondenten belangrijk dat er steeds gezocht wordt naar een balans tussen middelen van het Departement Wonen en het Departement Welzijn, zodat de (boven)lokale netwerken hun eigenheid niet verliezen. De sterkste netwerken zijn **intersectoraal** samengesteld, en hebben vaak een onafhankelijke **coördinator** aangesteld (bijvoorbeeld W13, Welzijnsregio Kempen). De nieuwe regiovorming is volgens sommige respondenten een belangrijke hefboom. Het stelt samenwerkingsverbanden in staat om elkaar te vinden en de handen in elkaar te slaan.

De lokale besturen dragen bij aan de doelstellingen van het Actieplan door te zorgen voor **een divers en betaalbaar woonaanbod, te werken aan de kwaliteit van het woonpatrimonium en de woonomgeving, en inwoners met vragen over wonen te informeren, adviseren en begeleiden**. De respondenten erkennen de meerwaarde van lokaal beleid in het beëindigen van dak- en thuisloosheid, maar geven aan dat het **“de Vlaamse Regering niet mag ontslaan van haar eigen verantwoordelijkheid”**. Acties vanuit de lokale besturen moeten gefinancierd worden. De middelen zijn echter **niet transparant** verdeeld. In het Actieplan wordt verwezen naar het regulier subsidiekader van de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden (IGS) en middelen voor GBO-samenwerkingsverbanden. Het is de respondenten niet duidelijk hoe de middelen

verdeeld worden om tot bij de juiste actie te komen. Bovendien zijn er financieel grote verschillen tussen centrumsteden en kleinere gemeenten, maar zijn de uitdagingen waarmee ze geconfronteerd worden vaak gelijkaardig. De respondenten stellen voor om de financiering aan acties te koppelen. De financiering kan op deze manier transparanter toegewezen worden aan de juiste actor. Dit kan sectoraal (bijvoorbeeld: lokale besturen of CAW) of intersectoraal (bijvoorbeeld: de (boven)lokale netwerken).

3.6. DOELSTELLING 5: MONITORING

De respondenten vinden monitoring belangrijk om **blinde vlekken** in kaart te brengen, maar dat werkt alleen als er ook **acties** bij de cijfers geformuleerd worden. De realisatie van deze doelstelling wordt overwegend positief gescoord. De meeste acties worden als lopend beschouwd. De uitvoering en financiering van deze doelstelling is het meest transparant geformuleerd in het Actieplan.

▼ Fig 6. Detailmatrix doelstelling 5

De **lokale tellingen** worden beschouwd als de meest prioritaire en gerealiseerde actie. In Vlaanderen zijn momenteel zeven regio's geteld. Deze actie is met andere woorden op grote schaal uitgerold, aangezien op dit moment genoeg regio's geteld zijn om de resultaten als **representatief** voor Vlaanderen te beschouwen (met uitzondering van Antwerpen, die de telling heeft uitgesteld). Dit leidt tot zeer belangrijke inzichten inzake dak- en thuisloosheid.

De lokale tellingen zijn geen beleids- of monitoringsinstrument zolang ze niet **structureel** zijn ingebed. Een eenmalige telling geeft enkel een "baseline". Een evidence-based beleid herhaalt de tellingen structureel. Het huidig Actieplan voorziet dit niet.

Het aantal **ingezette vorderingen tot uithuiszetting en het aantal eindvonnissen tot uithuiszetting** wordt enkel gemonitord voor sociale huisvesting (Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen, 2022a). Het aantal vorderingen tot uithuiszetting op de private huurmarkt is onbekend. Nochtans is de monitoring van deze cijfers zeer belangrijk om doelstelling 1 (we verminderen het aantal uithuiszettingen) op een evidence-based manier aan te pakken.

Monitoring van het **aantal gezinnen in preventieve woonbegeleiding en het aantal gezinnen voor wie een uithuiszetting daardoor wordt vermeden**, is sterk afhankelijk van de lokale invulling. De meeste respondenten geven aan hiermee gestart te zijn. Het ontbreekt aan een Vlaamse monitoring, waardoor cijfers onderling moeilijk te vergelijken zijn.

4 – Aanbevelingen

Het overleg van de (boven)lokale netwerken formuleert op basis van de resultaten van deze halfweg evaluatie zes concrete aanbevelingen voor de verdere realisatie van het Vlaams Actieplan ter voorkoming en bestrijding van dak- en thuisloosheid:

1. Maak werk van een gezamenlijke Vlaamse strategie

Het huidig Actieplan legt een goede basis voor een concrete Vlaamse strategie. Het vertrekt echter nog te veel vanuit aparte beleidsdoelstellingen van het beleidsdomein Wonen en het beleidsdomein Welzijn. Een volgend actieplan vertrekt idealiter vanuit een gezamenlijke strategie.

De EU-landen hebben in 2021 de ‘Lisbon Declaration on Combatting Homelessness’ goedgekeurd. Dit omvat de intentie om thuisloosheid tegen 2030 te beëindigen in Europa. Om dit te realiseren, is er in Vlaanderen nood aan een gedeelde Vlaamse strategie, die vertrekt vanuit een duidelijke visie waarbij het recht op huisvesting centraal staat. Het moet duidelijk zijn op wie de strategie zich richt. Doelgroepen (bijvoorbeeld jongeren, personen met dubbeldiagnose, gezinnen, slachtoffers van intrafamiliaal geweld, asielzoekers) hebben vaak andere (woon)noden. De gedeelde visie en strategie voorziet best een gedifferentieerde aanpak. Het moet duidelijk zijn tot wie de acties en doelstellingen zich (niet) richten. Onderzoeksresultaten (bijvoorbeeld de lokale tellingen) kunnen richting geven bij het maken van deze keuzes.

Dit Actieplan wordt idealiter interdepartementaal opgesteld, en in samenwerking met het werkveld en gebruikers. De nationale strategieën vanuit Nederland, UK en Denemarken kunnen dienen als inspirerende praktijken.

2. Verhoog de bekendheid en transparantie van het Actieplan

Het Vlaams Actieplan blijkt weinig gekend in het werkveld. Een mogelijke strategie is om beleidsacties meer te kaderen vanuit het Actieplan.

Daarnaast heeft het werkveld nood aan meer transparantie over:

- De eindverantwoordelijkheid voor de uitvoering van het Actieplan. Het Gemengd Platform, bestaande uit actoren van de beleidsdomeinen Wonen en Welzijn en relevante middelveldactoren, kan de regierol explicieter opnemen naar het werkveld toe.
- De verdeling van middelen. De spreiding van de middelen werkt het gebrek aan transparantie in de hand. Dit kan gedetailleerder opgenomen worden in het Actieplan, bijvoorbeeld door financiering te koppelen aan acties.

3. Versterk de (boven)lokale netwerken

De (boven)lokale netwerken zijn spilfiguren binnen het Actieplan. Vele acties richten zich tot het (boven)lokale niveau. Om een netwerk uit te bouwen, is er nood aan tijd en ruimte om lokaal draagvlak en engagement te bereiken. Er is nood aan **minimale vereisten** en een **systeem van cofinanciering** om de netwerken te ondersteunen. Een realistisch cofinancieringspercentage bedraagt 30 à 50%. Dit cofinancieringspercentage kan gekoppeld zijn aan de financiering van bepaalde acties. Zo kunnen reeds beschikbare middelen gericht ingezet worden ter ondersteuning van de (boven)lokale netwerken. Deze investeringen zijn evenwichtig verdeeld tussen het Departement Wonen en het Departement Welzijn, aangezien het beëindigen van thuisloosheid op beide domeinen acties vereisen.

4. Werk meer intersectoraal samen

Zowel op Vlaams als lokaal niveau is er nood aan meer intersectorale samenwerking om thuisloosheid te beëindigen.

- Bij het opstellen van een Vlaamse strategie voor het beëindigen van thuisloosheid moet er ook afgestemd worden met sectoren als GGZ, jeugdhulpverlening (Opgroeien) en VAPH.
- Bij het opstellen van een lokale strategie voor het beëindigen van thuisloosheid of het oprichten van (boven)lokale netwerken, kan er meer ingezet worden op een ketenaanpak waarin lokale actoren intersectoraal betrokken zijn. De nieuwe regiovorming kan een hefboom zijn om aansluiting te vinden bij verschillende samenwerkingsverbanden.

5. Voorzie structurele en transparante monitoring

Het Actieplan heeft veel aandacht voor onderzoek en monitoring. Dit is enkel waardevol als er ook acties gekoppeld worden aan de resultaten. De evaluatie van het Fonds ter bestrijding van uithuiszetting, en de bijsturing nadien, wordt beschouwd als een goede praktijk.

De lokale tellingen worden overal zeer positief onthaald. De resultaten van de tellingen kunnen een zeer nuttig beleidsinstrument zijn, zowel op Vlaams als lokaal niveau, op voorwaarde dat de tellingen periodiek herhaald worden.

6. Investeer in meer kwaliteitsvolle en betaalbare (sociale) huisvesting

In Vlaanderen is er nood aan meer kwaliteitsvolle, toegankelijke en betaalbare (sociale) huisvesting. Betaalbare en toegankelijke (sociale) huisvesting met voldoende variatie in woonvormen is de sleutel in zowel het vermijden als het bestrijden van dak- en thuisloosheid.

5 – Bronnen

Agentschap Opgroeien (2022). Gezinsinkomen en (kans)armoede. Retrieved Januari 03, 2023 from [https://www.opgroeien.be/cijfers-en-publicaties/gezinsinkomen-en-kansarmoede#:~:text=Armoede%2Dindicatoren%20op%20kindniveau%20\(kinderen,eindjes%20aan%20elkaar%20te%20knopen.](https://www.opgroeien.be/cijfers-en-publicaties/gezinsinkomen-en-kansarmoede#:~:text=Armoede%2Dindicatoren%20op%20kindniveau%20(kinderen,eindjes%20aan%20elkaar%20te%20knopen.)

Diependaele, M. (2021). Beleids- en begrotingstoelichting Financiën en Begroting Begrotingsuitvoering 2021. Brussel. Retrieved from <https://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1840730>

Hermans, K., & Italiano, P. (2021). Tellingen Dak- en Thuisloosheid globaal rapport. Brussel: Koning Boudewijnstichting. Retrieved from <https://www.kbs-frb.be/nl/Activities/Publications/2021/20210316NT1>

Lescrauwaet, D. (2017). Uithuiszetting voorkomen op de private huurmarkt. Berchem. Retrieved from <https://www.kennisplein.be/Documents/Pages/Uithuiszetting-voorkomen-op-de-private-huurmarkt/Preventie-uithuiszetting-private-huurmarkt-SAW-september-2017.pdf>

Lescrauwaet, D. (2020). er zit beweging in de aanpak van thuisloosheid: meer mensen in studio-opvang. Retrieved from <https://sociaal.net/achtergrond/meer-mensen-in-studio-opvang/>

Serrien, L. (2022). Sputterend woonbeleid ondermijnt aanpak dak en thuisloosheid.pdf, 2. Retrieved from <https://sociaal.net/achtergrond/woonbeleid-ondermijnt-aanpak-dak-en-thuisloosheid/>

Vlaams Parlement. (2022). Antwoord van Minister Matthias Diependaele op vraag nr. 6 van 27 september 2022 van An Moerenhout. Brussel. Retrieved from <https://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1886608>

Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen. (2022a). Huurders. Retrieved December 21, 2020, from <https://www.vmsw.be/Home/Footer/Over-sociale-huisvesting/Statistieken/Huurders>

Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen. (2022b). Kandidaat-huurders en -kopers. Retrieved December 21, 2022, from <https://www.vmsw.be/Home/Footer/Over-sociale-huisvesting/Statistieken/Kandidaat-huurders-en-kopers>

Vlaamse regering (2020). Actieplan ter voorkoming en bestrijding van dak- en thuisloosheid. Retrieved December 21, 2022, from https://www.departementwvg.be/sites/default/files/media/Actieplan_voorkoming_bestrijding_dak-%20en%20thuisloosheid_2020_2024.pdf

Vermeir, D. (2022). Fonds ter bestrijding van de uithuiszettingen: evaluatie en stand van zaken. Leuven: Steunpunt Wonen.